

Nationens intresse

Författaren Lars Borgnäs berättar om sin senaste bok i ABF-huset den 22 november 2011. I regi av PRO Kultur och ABF Stockholm.

Lars Borgnäs inledde med att berätta om sin journalistiska bana – som föregicks av utbildning på Handels och verksamhet inom näringslivet – och som innefattar över tre decennier av framför allt undersökande journalistik först i radions Kanalen och sedan i teves Striptease och Uppdrag granskning. För närvarande ingår han i SVT:s nyhetsredaktion. I den aktuella boken vill han belysa hur makten styr sanningen, något som han alltså ägnat åtskilliga radio-och teveprogram åt. I den aktuella boken koncentrerar han sig på tre fall av ”nationella trauman” som drabbat Sverige på senare år, nämligen ubåtsjakten från 1987 och framåt, mordet på Olof Palme i februari 1986 och Estoniakatastrofen 1994 då 850 människor dog varav flertalet svenskar.

Många anser att det är dags att lägga alla dessa tre händelser till handlingarna, att det inte går att komma längre när det gäller utredningar och andra försök att förstå vad som hänt. Men för honom själv var det i stället en utmaning att fortsätta att söka sanningen, sade han. Han tyckte sig se vissa likheter mellan de tre till synes olika skeendena och han försöker i sin bok att avtäckta det mönster som de bildar tillsammans. Det märkliga är dock att ingen huvudstadstidning har brytt sig om att recensera min bok nu när jag försöker höja blicken och se på det hela från ett helikopterperspektiv, menade han. Annat var det när hans tidigare bok om Palmemordet, ”En iskall vind drog genom Sverige”, kom ut 2006. Den anmäldes i alla tidningar och vann även pris som bästa fackbok av Svenska Deckarakademin. Vad tystnaden nu kunde bero på hade han inget riktigt svar på, men kanske hade det att göra med att sanningen i dessa tre fall skulle vara alltför upprivande för det svenska samhället. På detta syftar bokens titel ”Nationens intresse”. Att inte söka vidare är ett val. Man tiger för att skydda Sverige.

När det gäller u-båtarna hade Borgnäs själv, i likhet med de flesta andra, utgått från att det var fråga om sovjetiska u-båtar – hotet mot Sverige kommer från öster – och han hade även tvivlat på att det fanns fler ubåtar efter den allra första grundstötningen utanför Karlskrona. Numera höll han det dock för troligt att det faktiskt var Nato-ubåtar som navigerat i svenska vatten, detta efter en hemlig överenskommelse mellan en liten grupp högre officerare och västmakterna USA och England i syfte, bland annat, att pröva Sveriges försvar. Till den slutsatsen hade han kommit efter att den sista ubåtsutredningen i Sverige under ledning av Rolf Ekéus hade nekats tillgång till militärens arkiv, vilket även redovisas i diplomaten och huvudsekreteraren i utredningen, Mattias Mossbergs bok ”I mörka vatten”, som han refererade till. Också den boken har mer eller mindre tigits ihjäl och Borgnäs menade att man lagt locket på eftersom sanningen skulle vara alltför smärtsamt omvälvande för det svenska samhället.

Som exempel på outredda fakta i ärendet tog han upp fallet med den döde dykaren som hittades insnärjd i fisknät av några bakfulla ungdomar utanför Utö, men som sedan försvunnit spårlost. Här fick emellertid Borgnäs mothugg av f d säkerhetsansvarige i försvaret Per Andersson och riktigt hur den döde dykaren hängde ihop med ubåtskränkningarna förblev också något oklart. Mer där om finns att läsa i boken, sade Borgnäs. Han kritiserade också skarpt att man i förstone låtit militären utreda sig själv, där utgick man ju från en felaktig omvärldsbeskrivning med Sovjet som den givna huvudfienden, något som alltså inte heller senare tillsatta utbåtskommissioner kunnat eller vågat rubba.

När det gäller Estonia misstänkte han att det kunde ha funnits militär last ombord – sådan last hade Estonia tagit hand om förr, vilket han själv varit med om att bevisa – och att detta var anledningen till att man inte ville gå ner med dykare och undersöka vraket. Det borde inte vara så svårt, menade Borgnäs, Estonia ligger på hanterligt djup och den där ingjutningen i betong, som man beslutade om efter att ha gett upp det första löftet om bärgning, blev ju aldrig av. Men Estonia skyddas av både gravskydd och dykförbud som regeringen inte velat ändra trots att både Finland och Estland sagt ja liksom anhängigföreningen. Vad som krävs är en avsyning av fartyget, sade han, ingen har ju ens varit på bildäcket. Och en förklaring till hur fartyget kunde sjunka så

snabbt. Men här krävs politisk vilja och politiska beslut för att man ska kunna gå vidare.

Vad beträffar Palmemordet, slutligen, ansåg Borgnäs det uteslutet att det kunde vara den där killen från Sollentuna, dvs Christer Pettersson, som var gärningsmannen. Därtill var skotten alldeles för välplacerade och skjutna i alldeles för rask följd för att ha kunnat avlossas av en amatör. Lisbet Palmes utpekande ansåg han inte användbart. Detta var ett professionellt dåd, förmodligen med förgreningar in i de kretsar inom polis och militär där Palmehatet härjade som värst, menade han. Alltså de facto en politisk kupp, resultatet av en politisk sammansvärjning som i så många andra länder. Men inte heller här vågade man se sanningen i ögonen. Själv ansåg han att man nu måste gå vidare utifrån de nya uppgifter som kommit fram och intervjua de människor som var med och som fortfarande finns kvar samt att alla arkiv öppnas för full insyn. Han hade talat med Ingvar Carlsson om detta – intervjun finns återgiven i boken – men denne kommer inte att ta några initiativ och Carl Bildt hade avböjt medverkan. Lars Borgnäs menade dock att det var avgörande för den svenska demokratin att fortsätta sökandet efter sanningen. Även om vad som kom fram kunde komma att skaka Sverige i dess grundvalar.

Kerstin Vinterhed